

ПРИКАРПАТСЬКИЙ ЮРИДИЧНИЙ ІНСТИТУТ ЛЬВДУВС
ІНСТИТУТ ПРИВАТНОГО ПРАВА І ПІДПРИЄМНИЦТВА
АКАДЕМІЇ ПРАВОВИХ НАУК УКРАЇНИ
КАФЕДРА ЦИВІЛЬНОГО ПРАВА І ПРОЦЕСУ
ПРИКАРПАТСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
ім. В. СТЕФАНИКА

**ПОЄДНАННЯ
ПУБЛІЧНО-ПРАВОВИХ ТА
ПРИВАТНО-ПРАВОВИХ МЕХАНІЗМІВ
РЕГУЛЮВАННЯ ГОСПОДАРСЬКИХ
ВІДНОСИН**

*МАТЕРІАЛИ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ*

м. Івано-Франківськ
2007

ББК 67.01+66.01
УДК 340.11:321.7
П-70

Посидання публічно-правових та приватно-правових механізмів регулювання господарських відносин: Матер. всеукр. наук.-практ. конфер. (19-20 жовтня 2007 року, м. Івано-Франківськ). – м. Івано-Франківськ: ВОНР та РВД ПЮІ ЛьвДУВС, 2007. – 319 с.

У збірнику представлені матеріали учасників всеукраїнської науково-практичної конференції. Тези виступів присвячені проблемним питанням врегулювання господарських відносин, обґрунтуванню необхідності забезпечення оптимального і ефективного поєднання приватно-правових і публічно-правових засад регулювання. В них знайшла відображення гострота та актуальність наукових дискусій щодо різних аспектів теми.

Матеріали носять цінні рекомендації щодо вдосконалення наукових досліджень, нормативного регулювання та практики здійснення господарських та інших відносин.

Збірник розрахований на науковців, студентів, аспірантів, фахівців органів державного управління, а також всіх, хто цікавиться питаннями тлумачення та вдосконалення українського законодавства.

За загальною редакцією кандидата юридичних наук Соловія Я.І.

Друкується за рішенням Вченої ради Прикарпатського юридичного інституту Львівського державного університету внутрішніх справ від 28.11.2007 року протокол №4

© Прикарпатський юридичний інститут ЛьвДУВС, 2007

ПЛЕНАРНЕ ЗАСІДАННЯ

Вінник О. М.,
доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри господарського права
Київського національного університету ім. Тараса Шевченка

КОРПОРАТИВНІ ПРАВА: ОКРЕМІ АСПЕКТИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ

Корпоративні права – відносно нова категорія майна у сфері господарювання, поява та зростання ролі якої зумовлена широким використанням господарських товариств (з якими, власне, і пов'язується в країнах розвинених ринкових відносин поняття корпоративних прав) та інших господарських організацій як корпоративного, так й унітарного типу.

Регулювання корпоративних відносин в різних актах законодавства, насамперед в Господарському кодексі України (ГК) [1] та Цивільному кодексі України (ЦК) [2] – досі злободенна тема з огляду на наявність в цих кодексах колізійних положень. Оскільки в межах однієї статті висвітлити всі пов'язані з цією проблемою питання доволі складно, доведеться обмежитися двома аспектами правового регулювання корпоративних відносин, а саме: щодо 1) співвідношення понять „корпоративні права” (ст. 167 ГК України) та „участь в товаристві” (ст. 100 ЦК України); 2) зловживання корпоративними правами в контексті ст. 126 ГК.

Визначення поняття корпоративних прав містяться в різних нормативно-правових актах. Відповідно до ГК України корпоративні права – це особлива категорія майна зі специфічним правовим режимом, який, на жаль, в ГК більш-менш ґрунтовно визначено лише щодо корпоративних прав держави (гл. 18). В ч. 1 ст. 167 ГК закріплено положення, згідно з яким *корпоративні права* – це права особи, частка якої визначається у статутному фонді (майні) господарської організації, що включають правомочності на участь цієї особи в управлінні господарською організацією, отримання певної частки прибутку (дивідендів) даної організації та активів у разі ліквідації останньої відповідно до закону, а також інші правомочності, передбачені законом та її установчим документом.

програми згідно з міжнародними договорами України, а також з метою виробництва кінцевої продукції.

До складу промислово-фінансової групи можуть входити промислові, наукові і проектні установи, інші підприємства, установи і організації усіх форм власності.

У складі промислово-фінансової групи визначається головне підприємство і учасники.

Головне підприємство здійснює випуск кінцевої продукції, її збут, сплачує податки в Україні.

Учасники ПФГ виробляють проміжну продукцію, що використовується для виготовлення кінцевої продукції і реалізується виключно іншим учасникам, або головному підприємству, або надає послуги іншим учасникам або головному підприємству.

Характерними рисами ПФГ є те, що:

– головне підприємство має виключне право діяти від імені ПФГ як суб'єкта господарських відносин. У складі ПФГ може бути лише одне головне підприємство. Головним підприємством не може бути банк, фінансово-кредитна установа, транспортне підприємство, торгівельне підприємство, підприємство громадського харчування, побутового обслуговування, матеріально-технічного постачання;

– створення ПФГ забороняється у сфері торгівлі, громадського харчування, побутового обслуговування населення, транспортних послуг;

– у складі ПФГ повинен бути банк;

– відносини між учасниками ПФГ регулюються Генеральною угодою про спільну діяльність щодо виробництва кінцевої продукції ПФГ та двосторонніми угодами про поставки проміжної продукції (надання відповідних послуг);

– промислово-фінансова група не є юридичною особою і не підлягає державній реєстрації як суб'єкт господарювання;

– кожне підприємство, установа, організація може бути у складі лише однієї ПФГ.

Порядок створення та правовий статус промислово-фінансових груп регулюється Законом України „Про промислово-фінансові групи” від 21 листопада 1995 р., Положенням про створення (реєстрацію), реорганізацію та ліквідацію промислово-фінансових груп, затвердженим Постановою Кабінету Міністрів України від 20 липня 1997 р.

Загалом, різноманіття організаційно-правових форм складних підприємницьких утворень дає змогу підприємствам обирати ту форму, яка максимально відповідатиме меті об'єднання. Проте аналіз правового

забезпечення таких об'єднань свідчить про те, що законодавець визначив лише загальні положення, фактично зігнорувавши порядок їх утворення і діяльності. Варто погодитися з думкою деяких авторів, що таке недбале ставлення може дорого коштувати державі [9, с. 28], адже однією з умов вступу до ЄС є й належний рівень розвитку економіки, а при слабкій правовій базі це навряд чи можливо.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 р.
2. Про захист економічної конкуренції: Закон України від 11 січня 2001 р.
3. Про промислово-фінансові групи: Закон України від 21 листопада 1995 р.
4. Положення про подання заяв до Антимонопольного комітету про попереднє надання дозволу на концентрацію суб'єктів господарювання, затверджене Розпорядженням Антимонопольного комітету України від 19 лютого 2002 р.
5. Положення про створення (реєстрацію), реорганізацію та ліквідацію промислово-фінансових груп, затверджене Постановою КМУ від 20 липня 1997 р.
6. Виноградська А.М. Основи підприємництва. – К., 2002.
7. Саніахметова Н.О. Підприємницьке право: Навчальний посібник. – К., 2003.
8. Грудницька С.М. Правовий статус об'єднань підприємств у промисловості: Автореф. дис... канд. юрид. наук. – Донецьк, 1997.
9. Березюк О. Господарські об'єднання: стан законодавства та перспективи розвитку // Право України. – 1998. – №3. – С.28-32.

Зозуляк О.І.,

*викладач кафедри господарського та екологічного права
Прикарпатського юридичного інституту ЛьвДУВС*

ОКРЕМІ ПИТАННЯ УЧАСТІ КРЕДИТОРІВ БОРЖНИКА У СПРАВАХ ПРО БАНКРУТСТВО

Законодавство про банкрутство є важливою частиною національного законодавства України. Зважаючи на підвищення значимості приватно – правових механізмів регулювання економічних відносин, виникає необхідність вкотре звернути увагу на світові

тенденції розвитку інституту банкрутства і на сучасний стан судової практики у цій сфері. Метою даної статті є визначення специфіки та особливостей участі кредиторів у провадженні справи про банкрутство.

Специфіка кредиторів як сторони у справі про банкрутство зумовлена конкурсним характером у справі про банкрутство.

Відповідно до статей 209 та 210 Господарського кодексу України кредиторами неплатоспроможних боржників виступають будь-які суб'єкти господарських відносин, в тому числі кредитори, вимоги яких повністю або частково забезпечені заставою. Виходячи із змісту даних норм Господарського кодексу, до кредиторів неплатоспроможних боржників за грошовими зобов'язаннями слід віднести:

- територіальну громаду або державу;
- фізичних осіб, громадян-підприємців, господарські організації та інших учасників майнового обігу.

Правами кредиторів щодо неплатоспроможних боржників користуються також визначені законом органи справляння податків, зборів (обов'язкових платежів).

Ст.1 Закону України „Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом” встановлює, що кредитором може бути юридична або фізична особа, яка має у встановленому порядку підтвержені документами вимоги щодо грошових зобов'язань боржника, щодо виплати заборгованості із заробітної плати працівника боржника, а також органи державної податкової служби та інші державні органи, які здійснюють контроль за правильністю та своєчасністю справляння податків і зборів (обов'язкових платежів). Таким чином, законодавець даною нормою до числа кредиторів, крім тих, які зазначені у Господарському кодексі, відносить працівників персоналу боржника за вимогами щодо стягнення заробітної плати.

Слід зауважити, що Господарський кодекс і Закон України „Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом” до числа кредиторів не відносять органи стягнення фінансових та економічних санкцій за порушення вимог банківського, валютного, антимонопольного законодавства, правопорушень на ринку цінних паперів України [3]. Законодавець також не приділяє уваги такій важливій категорії кредиторів, якими за своєю суттю є стягувачі, вимоги яких визнані боржником, судом та іншими органами та посадовими особами до порушення справи про банкрутство (у період провадження у справі), підтвержені виконавчими документами та

перебувають на виконанні у державній виконавчій службі України. Зважаючи на неврегульованість даного питання у законодавстві, судова практика відносить стягувачів до певної категорії кредиторів.

У законодавстві, юридичній літературі та судовій практиці кредиторів класифікують за різними підставами. Розглянемо, перш за все, підстави, за якими здійснюється класифікація кредиторів законодавцем.

Закон „Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом” здійснює поділ кредиторів на конкурсних та поточних. Даний поділ має важливе практичне значення для них в сенсі часу задоволення їхніх вимог.

До кола конкурсних кредиторів належать кредитори за вимогами до боржника, які виникли до порушення провадження в справі про банкрутство та вимоги яких не забезпечені заставою майна боржника. До конкурсних кредиторів належать також кредитори, вимоги яких до боржника виникли внаслідок правонаступництва за умови виникнення таких вимог до порушення провадження у справі про банкрутство. Позитивним є те, що поняття конкурсу кредиторів у господарсько-правових, підприємницьких відносинах законодавцем пов'язано з поняттям неспроможності боржника, а тому воно дало поштовх для зародження та розвитку конкурсного права та конкурсного процесу, які на даний час перебувають на стадії розвитку, пошуку свого предмета, методу, принципів [7]. На відміну від українського законодавства у галузі банкрутства, законодавство Російської федерації відносить до конкурсних кредиторів всіх кредиторів, які мають грошові вимоги до боржника, а, отже, не передбачає поділу кредиторів за ознакою часу виникнення вимог до боржника.

Поточні кредитори – це кредитори, які вступають у процес після публікації оголошення про порушення у справі про банкрутство. З вищенаведених визначень конкурсних та поточних кредиторів випливають відмінності між ними:

1) вимоги конкурсних кредиторів до боржника виникають до порушення провадження в справі про банкрутство, поточних – після порушення провадження в справі про банкрутство;

2) вимоги конкурсних кредиторів є безспірними, тобто визнані боржником, підтвержені виконавчими чи розрахунковими документами, за якими відповідно до законодавства здійснюється списання коштів з рахунків боржника, вимоги поточних кредиторів не обов'язково безспірні;

3) на вимоги конкурсних кредиторів поширюється режим конкурсного мораторію, тобто вони не можуть бути задоволені до початку розподілу сумарної маси від продажу активів, що входять до конкурсної маси, на вимоги поточних – не поширюється режим конкурсного мораторію.

Суттєвим недоліком законодавства є неврегульованість форм пріоритетності у задоволенні вимог різних категорій кредиторів. Так, вимоги поточних кредиторів належать до четвертої черги, хоча на ці вимоги не поширюється режим конкурсного мораторію.

В законодавстві виділено ще категорію кредиторів, вимоги яких забезпечені заставою. В юридичній літературі дану категорію кредиторів називають заставними. На їх вимоги поширюється режим конкурсного мораторію.

Щодо кредиторів за вимогами про виплату заробітної плати, аліментів, відшкодування шкоди, заподіяної здоров'ю та життю громадян, то в Законі вказано, що їхні вимоги до боржника можуть виникати як до, так і після порушення провадження у справі про банкрутство.

Отже, Закон України „Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом” поділ кредиторів здійснюється в залежності від поширення або непоширення на них вимог конкурсного мораторію.

Крім зазначених у Законі кредиторів, господарсько-правова доктрина та судова практика здійснює поділ кредиторів за їх основними рисами та ознаками.

Так, за правовою природою вимог кредитори поділяються на кредиторів приватних вимог та кредиторів публічних вимог.

Кредиторами приватних вимог виступають усі кредитори, за вимогами, що виникли до грошових зобов'язань, в тому числі вимоги щодо заборгованості по виплаті заробітної плати працівникам боржника. До числа публічних кредиторів можна віднести органи, що здійснюють контроль за правильністю та своєчасністю справляння податків і зборів, інших обов'язкових платежів.

Класифікація кредиторів на підставі правової природи їх вимог має не лише теоретичне, а практичне значення. Так, Постановою Верховного Суду України від 10.02.2004 р. у справі №13/90Б скасовано рішення попередніх судових інстанцій, якими відмовлено внести до реєстру вимог кредиторів суми пені та штрафних санкцій за податковим боргом заявлених податковим органом. У цій постанові Верховним Судом України роз'яснено, що визначення грошового

зобов'язання, на яке посилалися суди, не може мати відношення до вимог податкового органу (зобов'язань зі сплати податків і зборів), оскільки воно включає зобов'язання, що виникають з підстав, передбачених цивільним законодавством [3].

Господарсько – правова доктрина визначає поділ кредиторів на ініціюючих та приєднаних. Ініціюючий кредитор – це кредитор, за заявою якого порушується справа про банкрутство. Всі інші кредитори є приєднаними.

Б.М.Поляков дану категорію кредиторів називає „змушеними”.

Слід підкреслити, що досвід застосування Закону України „Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом” свідчить, що неплатоспроможні господарюючі суб'єкти не лише перестали боятися процедури банкрутства, а й навчилися користуватися і навіть зловживати лояльністю законодавця щодо неплатоспроможних підприємств та прогалинами чинного законодавства [6].

Судовій практиці відомі випадки, коли благополучні суб'єкти господарювання у процедурі банкрутства тривалий час перебували в умовах мораторію на задоволення вимог кредиторів, не здійснюючи публікацію про порушення провадження у справі. Це, звичайно, порушує майнові інтереси кредиторів, адже вони вправі подавати заяви з грошовими вимогами до боржника лише після публікації оголошення про порушення справи про банкрутство в офіційних друкованих органах. Такого роду зловживання в першу чергу зумовлені недоліками чинного законодавства про банкрутство.

Стаття 14 Закону вказує, що кредитор повинен звернутися до боржника із письмовою заявою до господарського суду про визнання грошових вимог у тридцятиденний строк від дня опублікування оголошення про порушення справи про банкрутство в офіційному друкованому органі, даний строк є граничним і оскарженню не підлягає. Вимоги кредиторів, заявлені після закінчення вказаного строку або не заявлені взагалі, не розглядаються і вважаються погашеними, про що господарським судом зазначається в ухвалі, якою затверджується реєстр вимог кредиторів. Закон України „Про виконавче провадження” встановлює, що виконавче провадження підлягає обов'язковому зупиненню у разі порушення господарським судом провадження у справі про банкрутство боржника, якщо відповідно до закону на вимогу стягувача поширюється дія мораторію, введеного господарським судом. З приводу цього державним

виконавцем виноситься вмотивована постанова про зупинення виконавчого провадження, копія якої у триденний строк надсилається стягувачу. Із вищенаведеного випливає, що стягувачеві повинно бути відомо про порушення справи щодо боржника та про зупинку виконавчого провадження у термін, який дозволяє йому звернутись із грошовими вимогами до боржника у визначений законом строк. Проте, як свідчить практика, досить часто кредитори невчасно звертаються із вимогами через необізнаність у законодавстві про банкрутство. Пропонуємо доповнити ст.14 Закону таким змістом: „Після публікації оголошення про порушення справи про банкрутство, боржник та арбітражний керуючий зобов'язані повідомити всіх відомих їм кредиторів про необхідність заявити свої грошові вимоги”.

Для погодження інтересів кредиторів у відносинах із боржником законодавством передбачено право кредиторів захищати свої інтереси через обраний ними орган – комітет кредиторів, уповноважений здійснювати ініціативні, представницькі, контрольні функції. У зв'язку із реалізацією комітетом кредиторів викладених повноважень виникає проблема обов'язковості рішення більшості кредиторів над меншістю. На думку В.В. Джуни, принцип обов'язковості рішення більшості кредиторів щодо застосування реорганізаційної процедури не порушує прав меншості, яка не погоджується з цим рішенням, але за умови, якщо механізм реорганізаційної процедури забезпечує однакове у пропорційному відношенні задоволення вимог усієї сукупності кредиторів [3].

Наведені приклади свідчать про нагальну потребу подальшого теоретичного опрацювання та вдосконалення структури кредиторів як сторони у справі про банкрутство.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бірюков О.М. Юридична енциклопедія. – К.: Українська енциклопедія ім. М.П. Бажана, 2003. – Т.3. – С.263.
2. Джуни В.В. Інститут неспроможності: світовий досвід розвитку і особливості становлення в Україні: Монографія. – Вид. друге, випр. і допов. – К.: Юридична практика, 2006. – С.114-117.
3. Джуни В.В. Процесуальні фігуранти конкурсного процесу у світлі судової практики // Вісник господарського судочинства. – 2005. – №4. – С.136-140.
4. Поляков Б.М. Законодавство України про банкрутство: теорія та практика його застосування. – К.: ТОВ „Видавництво „Юридична думка”, 2005. – С.38-39.

5. Мамутов В.К. та інші. Науково-практичний коментар Господарського кодексу України. – К.: Юрінком Інтер, 2004. – С.92.
6. Удовиченко О.С. Тенденції розвитку інституту банкрутства в Україні // Вісник господарського судочинства. – 2006. – №3. – С.149-153.
7. Пригуза П.Д. Конкурсне право та конкурсний процес. Теоретичні та практичні аспекти розвитку // Вісник господарського судочинства. – 2007. – №3. – С.127-141.
8. Бірюков О.М. Конкурсне право в сучасній Україні // Вісник господарського судочинства. – 2006. – №3. – С.167-170.

Лисюк Ю.В.,

кандидат юридичних наук,

доцент кафедри господарського права та процесу
Одеського юридичного інституту ХНУВС

ЩОДО ОКРЕМИХ АСПЕКТІВ УКЛАДАННЯ ГОСПОДАРСЬКИХ ДОГОВОРІВ В УКРАЇНІ

На сьогоднішній день не існує жодної сфери суспільного життя, яка б так чи інакше не була пов'язана з договірними зобов'язаннями. До цього процесу прямо чи опосередковано залучаються відповідні засоби, форми та правила поведінки, які регламентують ці суспільні відносини. Однак для того щоб набути визначеного змісту, ці відносини необхідно врегулювати, а це можливо тільки через вплив на них норм права.

В умовах проведення в Україні правової реформи важливого значення набуває проблема подальшого розвитку та вдосконалення окремих аспектів укладання господарських договорів, їх місця у правовій системі держави, від вирішення якої значною мірою залежить подальший розвиток ринкових відносин.

Так, останнім часом поступово змінюються умови укладання господарських договорів та їх особливості в різних сферах суспільного життя, що пов'язано, передусім, з прийняттям нових нормативно-правових актів та потребує додаткового вивчення, що є на сьогодні актуальним.

Метою є аналіз окремих аспектів укладання господарських договорів як взагалі, так і в частині залежно від особливостей, змісту,